

КОНЦЕПЦІЯ АДАПТИВНОСТІ В КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПІСЛЯВОЄННИХ СТРУКТУРНИХ ЗЛАМІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

©2026 НЕДОБОР І. В.

УДК 330.341.42:355.01

JEL Classification: O11; H12; D74; F52

Недобор І. В.

Концепція адаптивності в контексті дослідження післявоєнних структурних зламів національної економіки

Статтю присвячено аналізу концепції адаптивності національної економіки в контексті дослідження післявоєнних структурних зламів і формування теоретичних засад її функціонування в умовах воєнних і повоєнних трансформацій. Актуальність тематики дослідження зумовлена необхідністю переосмислення ролі адаптивності як ключової характеристики сучасної економічної системи, здатної забезпечити її стійкість, безперервне функціонування та ефективне відновлення після масштабних зовнішніх шоків. В умовах війни економіка України зазнала комплексних структурних змін, що охопили виробничу, фінансову, інституційну, демографічну, територіальну, технологічну та зовнішньоекономічну сфери, що актуалізує потребу в розробленні нових концептуальних підходів до дослідження адаптаційних процесів. У зв'язку із зазначеним, дослідження має на меті розвинути теоретичні положення щодо сутності адаптивності національної економіки й обґрунтувати її концептуальні засади у контексті дослідження післявоєнних структурних зламів, визначити ключові якісні характеристики адаптивної економіки та основні напрями прояву структурних трансформацій, спричинених війною. Для досягнення поставленої мети в статті проаналізовано наукові підходи до визначення адаптивності як інтегральної властивості соціально-економічних систем, що забезпечує їхню здатність реагувати на зміни зовнішнього середовища, підтримувати економічну стійкість і формувати передумови довгострокового розвитку. Виявлено, що адаптивність є ширшою економічною категорією порівняно з адаптацією, оскільки характеризує не лише процес пристосування до змін, а й здатність економічної системи генерувати нові механізми розвитку, забезпечувати структурну гнучкість, підтримувати стратегічну стійкість і створювати передумови для якісного післявоєнного відновлення. Узагальнено якісні характеристики адаптивної економіки у площині її реагування на структурні злами та систематизовано сучасні наукові підходи до розуміння адаптаційних процесів на макроекономічному рівні. Класифіковано основні напрями прояву структурних зламів національної економіки України, які охоплюють ресурсно-виробничу, фінансово-економічну, демографічну, інституційну, територіальну, технологічну, логістично-інфраструктурну та зовнішньоекономічну площини. Визначено взаємозалежність між масштабом структурних трансформацій і необхідністю формування нової моделі адаптивного розвитку економіки. Встановлено, що одним із ключових проявів адаптивності виступає економічна резильєнтність, яка визначає здатність національної економіки не лише долати наслідки кризових явищ, а й переходити до нового етапу розвитку відповідно до концепції Build Back Better.

Ключові слова: адаптивність; адаптація; структурні злами; дисбаланс; економічна резильєнтність; післявоєнне відновлення; економічна стійкість.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2026-2-126-133>

Рис.: 2. Бібл.: 25.

Недобор Ірина Василівна – кандидат економічних наук, директор Департаменту публічної дипломатії та міжнародних відносин, Громадська організація «Життя під час війни» (вул. Руденко Лариси, 6а, офіс 388, Київ, 02141, Україна)

E-mail: iryna.nedobor@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7780-6296>

UDC 330.341.42:355.01

JEL Classification: O11; H12; D74; F52

Nedobor I. V. The Conception of Adaptability in the Context of Researching the Postwar Structural Breakdowns of the National Economy

The article is dedicated to the analysis of the conception of adaptability of the national economy in the context of studying postwar structural breaks and the formation of theoretical foundations for its functioning under conditions of wartime and postwar transformations. The relevance of the research topic is determined by the necessity to rethink the role of adaptability as a key characteristic of the modern economic system, capable of ensuring its resilience, continuous functioning, and efficient recovery after large-scale external shocks. In the context of the ongoing war, Ukraine's economy has undergone complex structural changes encompassing the production, financial, institutional, demographic, territorial, technological, and foreign economic spheres, which highlights the need to develop new conceptual approaches to studying adaptation processes. In this regard, the research aims to develop theoretical propositions regarding the essence of the adaptability of the national economy and to substantiate its conceptual foundations in the context of studying postwar structural breaks, identify key qualitative characteristics of an adaptive economy, and the main directions of structural transformations caused by the war. To achieve the set aim, the article analyzes scientific approaches to defining adaptability as an integral property of socioeconomic systems, which ensures their ability to respond to changes in the external environment, maintain economic stability, and create conditions for long-term development. It has been found that adaptability is a broader economic category compared to adaptation, as it characterizes not only the process of adjusting to changes but also the ability of the economic system to generate new development mechanisms, ensure structural flexibility, maintain strategic resilience, and create conditions for qualitative postwar recovery. The qualitative characteristics of an adaptive economy in terms of its response to structural breaks have been generalized, and contemporary scientific approaches to understanding adaptive processes at the macroeconomic level have been systematized. The main directions of the manifestation of structural breaks in the

national economy of Ukraine have been classified, covering the resource-production, financial-economic, demographic, institutional, territorial, technological, logistical-infrastructure, and foreign economic spheres. The interdependence between the scale of structural transformations and the necessity of forming a new model of adaptive economic development has been determined. It has been found that one of the key manifestations of adaptability is economic resilience, which determines the ability of the national economy not only to overcome the consequences of crisis phenomena but also to transition to a new stage of development in accordance with the Build Back Better conception.

Keywords: *adaptability; adaptation; structural breaks; imbalance; economic resilience; postwar recovery; economic stability.*

Fig.: 2. Bibl.: 25.

Nedobor Iryna V. – Candidate of Sciences (Economics), Director of the Department of Public Diplomacy and International Relations, Public Organization «Life during War» (office 388, 6a Rudenko Larysy Str., Kyiv, 02141, Ukraine)

E-mail: iryna.nedobor@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-7780-6296>

Вступ. Повномасштабна війна стала каталізатором глибоких структурних зламів національної економіки України, що охопили виробничу, фінансову, інституційну, демографічну, територіальну та соціальну сфери. Масштабність і взаємопов'язаність таких трансформацій істотно змінили умови функціонування економічної системи, актуалізуючи необхідність пошуку нових підходів до забезпечення її стійкості, відновлення та довгострокового розвитку. За цих умов особливого значення набуває дослідження адаптивності як інтегральної властивості національної економіки, що визначає її здатність реагувати на структурні зміни, мінімізувати негативні наслідки кризових явищ і формувати передумови для переходу до нової моделі економічного розвитку.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що наявні наукові підходи переважно зосереджуються на аналізі окремих аспектів адаптації або економічної стійкості, тоді як проблема адаптивності національної економіки в умовах післявоєнних структурних зламів залишається недостатньо розробленою. Формування цілісного теоретичного бачення сутності адаптивності, її ключових характеристик та взаємозв'язку із процесами структурної трансформації створює необхідне наукове підґрунтя для розроблення ефективних механізмів державної економічної політики, спрямованої на забезпечення післявоєнного відновлення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання забезпечення адаптивності соціально-економічних систем в умовах масштабних кризових трансформацій привертає увагу багатьох науковців. Теоретичні засади дослідження категорії «адаптація» закладено в працях С. В. Кудлаєнка [3], Г. В. Козаченко [4], І. Ю. Ладіко [5], Є. Ю. Ждамірова [6], А. І. Донець та Н. В. Ващенко [7], Н. В. Коваленко та Н. В. Гонтової [8], інших. У їхніх дослідницьких роботах адаптація позиціонується як процес пристосування економічних систем до змін зовнішнього середовища, механізм забезпечення стійкого функціонування підприємств та інструмент реагування на фактори невизначеності. Не менш вагомий внесок в розвиток понятійно-категоріального апарату дослідження зробили В. М. Ячменьова та З. О. Османова [9], які систематизували зміст категорій «адаптація» та «адаптивність», визначили їх як взаємопов'язані характеристики розвитку соціально-економічних систем.

Питання економічної адаптивності та стійкості в умовах глобальних шоків висвітлено у дослідженнях

Ю. П. Вітковського [1], О. Гавриш, А. Ракова та О. Буйич [2], І. В. Кононової [15], В. А. Гросул та Т. Т. Аскерова [16] та інших. Автори визначили адаптивність як інтегральну властивість економічної системи, що характеризує її здатність ефективно реагувати на зміни середовища, підтримувати безперервність функціонування та забезпечувати досягнення стратегічних цілей розвитку в умовах нестабільності.

Суттєвий внесок у розвиток концепції економічної адаптивності та резильєнтності зробили зарубіжні науковці С. Ху та Р. Хассінк [10], які запропонували концептуальну модель взаємозв'язку понять адаптації, адаптивності та економічної резильєнтності регіонів. Дослідники Р. Мартін та П. Санлі [11] обґрунтували еволюційний підхід до розуміння економічної резильєнтності як здатності економічних систем змінювати траєкторію розвитку після виникнення шоків. Подальший розвиток цієї концепції здійснено у працях Р. Бошми [12], який розглянув адаптацію як процес еволюційної трансформації економічних структур без втрати базових передумов розвитку. Сучасні проблеми взаємозв'язку адаптивності та економічної стійкості підприємств також досліджено і П. Смородком [14], який довів, що адаптивність є фундаментальною передумовою забезпечення довгострокової економічної стійкості.

Проблеми структурних трансформацій економіки України під впливом війни висвітлено у працях С. О. Вовка та А. В. Бадер [18], які дослідили комплексний вплив війни в Україні на політичну, соціальну, психологічну та економічну сфери суспільства. Соціально-гуманітарні наслідки війни, зокрема проблеми психічного здоров'я населення як складової майбутнього відновлення країни, розкрито у дослідженні А. М. Карамушки та Т. В. Карамушки [19]. Економічні та соціальні наслідки війни для України й світової економіки проаналізовано Г. В. Жилою [20], тоді як В. Гура та О. Юр'єв [21] сфокусувались на зростанні ролі безпечового чинника у формуванні сучасної архітектури європейського розвитку.

Макроекономічні аспекти впливу війни на економіку України дослідили О. О. Гетманенко [22], Н. Паньків і А. Чернишова [23], які обґрунтовували стратегічні напрями післявоєнного відновлення держави. Глобальний вимір структурних змін, спричинених російсько-українською війною, досліджено в праці Х. Шиноди та П. Федорченка-Кутуєва [24], де розкрито глобальні політичні та економічні наслідки конфлікту. Передумови та наслідки структурних і просторових дисбалансів національної економіки України

досліджено С. О. Іщуком та В. О. Жулканичем [25], які статистично підтвердили масштабність трансформацій практично в усіх секторах і регіонах країни.

Дослідження літератури показало, що наявні праці сформували вагомий теоретичний базис для розуміння процесів адаптації, економічної стійкості та структурних трансформацій. Водночас питання адаптивності саме національної економіки в контексті післявоєнних структурних зламів залишаються недостатньо систематизованими. Недостатньо розкритими досі залишаються положення щодо взаємозв'язку адаптивності та структурних перебудов економіки, а також місця адаптивності як інтегральної характеристики післявоєнного відновлення.

Метою дослідження є розвиток теоретичних положень щодо сутності адаптивності національної економіки та обґрунтування її концептуальних засад у контексті дослідження післявоєнних структурних зламів, визначення ключових якісних характеристик адаптивної економіки та основних напрямів прояву структурних трансформацій, спричинених війною.

Викладення основних результатів дослідження. Спроможність до адаптації національної економіки до зовнішніх і внутрішніх шоків, спричинених наслідками військового конфлікту, постає ключовою якісною характеристикою економічної системи України до її відновлення, розвитку та подальшого функціонування [1].

Адаптацію вчені розглядають як основну форму реагування економічної системи на соціально-економічні трансформації за умов невизначеності та ризиків [2]. У концептуальному сенсі адаптація є «формою відображення загального результату впливу середовища на рівновагу та стійкість системи» [3]. У гносеологічному розумінні дефініція «адаптація» розглядається як пристосування до мінливих умов зовнішнього середовища [4].

У соціально-економічній площині зміст адаптації розкривається через:

- спроможність зміни та пристосування основних параметрів систем і процесів до принципово нових умов [5];
- як сукупність якісних ознак економічної системи до виживання та відновлення [6];
- як сукупність механізмів регулювання і реагування на дію зовнішніх чинників [7];
- як процес змін, зумовлених впливом волатильних факторів зовнішнього і внутрішнього оточення [8].

Систематизуючи всі характеристики, В. М. Ячменьова і З. О. Османова розкривають зміст цієї категорії через послідовну взаємодію її параметрів: процес, зсув, пристосування, механізм, здатність, якісну оцінку [9].

Водночас значна частина науковців досліджують і трактують сутність категорії «адаптація» на мікрорівні здійснення господарських процесів. У макро- та мезомасштабі економічних відносин «адаптація» характеризується як безперервний процес, за допомогою якого економічна система реагує на послідовність викликів і змін середовища з метою забезпечення відповідності новим умовам функціонування. Це спроможність та результати економіки відновлюватися після неочікуваних потрясінь [10]. Як зміни,

що дозволяють економіці функціонувати в межах наявної траєкторії розвитку після виникнення шоку, визначають зміст адаптації Р. Мартін та П. Санлі [11].

Поглиблюючи цей науково-методичний підхід, Бошма Р. адаптацію економіки трактує як процес коригування наявних економічних структур, інститутів та моделей поведінки у відповідь на зовнішні зміни без радикального розриву з попередньою траєкторією розвитку [12].

Поряд із дослідженням категорії «адаптація» у науковій літературі широкого розповсюдження набула дефініція «адаптивність», яку розглядають як сукупність властивостей, що реалізуються в процесі здійснення адаптації соціально-економічних систем. Адаптивність як здатність, спроможність, властивість, потенціал реагування та пристосування до нових умов розвитку є архітектурною складовою самозбереження, відродження та відновлення економіки [5; 9; 14]. Цілком поділяючи погляди вчених на цю категорію, вважаємо адаптивність процесною супровідністю процесу адаптації національної економіки до викликів та інтегральною властивістю економічної адаптації, яка проявляється через сукупність її якісних параметрів.

Дослідження сутності дефініції «адаптація» у контексті економічних трансформацій та змін соціально-економічних систем показало, що ця категорія є досить багатогранною, визначається складним характером, зумовленим необхідністю швидких модифікацій та особливостями, які притаманні різним рівням господарського управління. Кононова І. В. розглядає специфіку адаптаційних процесів у контексті взаємодії трьох ключових якісних властивостей адаптації: «дія» – як основний мотив пристосування до нових умов, «поштовх» – як зміна форматів існування системи та «спрямованість» – як цілеспрямований розвиток та забезпечення ефективності функціонування у новому форматі [15]. Досліджуючи зміст адаптації соціально-економічних систем у розрізі трьох основних підходів (процесного, системного і цільового), Гросул В. А. і Аскеров Т. Т. звертають увагу на такі її якісні параметри: вимушеність, безперервність, циклічність, динамічність, адекватність та спроможність підтримувати досягнення стратегічних цілей і завдань [16]. Вітковський Ю. В. головним параметром адаптації національної економіки бачить її спроможність підтримувати та зберігати ефективність [1]. Незважаючи на те, що ці характеристики вчені виділяють на мікрорівні здійснення адаптаційних процесів, вважаємо їх притаманними більшості соціально-економічних систем, у т. ч. національній економіці. Систематизація наявних науково-методичних підходів до визначення сутності категорії «адаптація» у контексті соціально-економічних процесів і систем дозволила сформулювати авторське бачення переліку ключових якісних характеристик адаптивної економіки у площині її спроможності реагування на структурні зміни, спричинені масштабними шоками (рис. 1).

Однією з ключових якісних ознак адаптації економіки до виключних шоків, зокрема шоків військового конфлікту, вважаємо її резильєнтність, що визначає спроможність національної соціально-економічної системи абсорбувати наслідки шоків та стратегічно відновитися на якісно вищому рівні за принципом «краще, ніж було» (Build Back Better). Загальним результатом такого відновлення

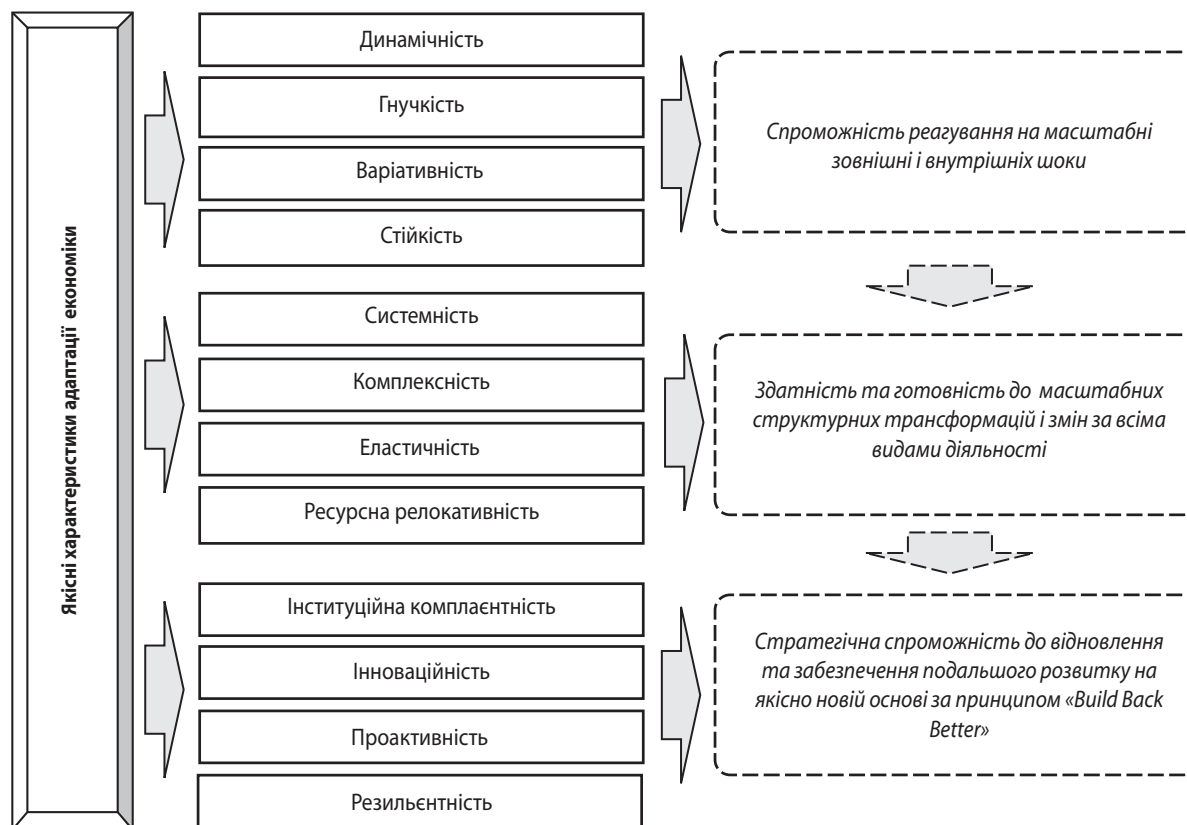

Рис. 1. Якісні характеристики адаптації економіки країни до структурних змін та зовнішніх і внутрішніх шоків

Джерело: удосконалено автором за: [1; 15; 16]

мають стати збереження та нарощування темпів економічного зростання, підвищення якості життя населення країни, створення стратегічного потенціалу стійкості на довгострокову перспективу (що сформує потенціал швидкого нівелювання майбутніх ризиків і загроз), нарощування експортного потенціалу та повернення статусу країни в міжнародному просторі, досягнення стратегічних цілей її розвитку, незважаючи на потенційні умови глобальної невизначеності.

Початок активної фази військового конфлікту в Україні, який став ключовою причиною нестабільності та зламів, проявився в усіх сферах суспільного життя та розвитку країни: політичній, соціальній, економічній, демографічній. Сукупними наслідками стала системна дестабілізація і розбалансування національної економіки, а також поява глибоких структурних трансформацій. За оцінками Світового банку, найбільш руйнівні наслідки від воєнних дій зазнали виробничий та інфраструктурний сектори, а також соціальна сфера [17]. Українські науковці, досліджуючи питання втрат і пошкоджень, акцентують увагу на масштабному руйнуванні енергетичної інфраструктури, втраті частини територій і ресурсного потенціалу, фінансовій нестабільності та зниженні рівня життя населення країни [18]. Латентними й глибокими наслідками війни є морально-психологічний стан населення України, який становить загрозу для майбутнього відновлення країни [19]. Окремі вчені головним наслідком війни вважають не економічні зсуви, а гуманітарну кризу, яка набуває все біль-

ших масштабів, виходить за межі національних кордонів та є одним з найбільш складних об'єктів з точки зору адаптаційних управлінських процесів [20].

Включним для всіх сфер суспільного життя населення країни та розвитку всіх видів діяльності постає безпековий чинник, який на цей час формує ключовий критерій дієвості адаптаційних заходів не тільки на території України, а й у межах європейського простору [21]. Проте найбільша частина уваги науковців за сучасних реалій приділена економічним наслідкам військового конфлікту, який опосередковує практично всі сфери суспільного життя та визначає потенціал майбутнього існування української державності.

Деструктивний вплив війни в макроекономічній сфері проявився як швидкий розвиток інфляційних процесів, зниження реальних доходів населення та рівня добробуту, зниження інвестиційної привабливості національної економіки і рентабельності бізнесу, втрата частини експортного потенціалу та традиційних ринків збуту, погіршення платіжного балансу і зростання фінансової залежності країни [22]. Ці мілітарні наслідки мають довгостроковий ефект, а їх поступове накопичення знижує потенціал для відновлення національної економіки. [23].

У глобальному вимірі війна в Україні спричинила масштабний структурний злам усієї міжнародної економічної системи: злами в глобальних ланцюгах постачання, продовольча небезпека, масштабна диверсифікація міжнародних ринків ресурсів, нові за характером та ступенем

глобальності фінансові санкції, кардинальна трансформація механізмів світової допомоги, взаємодії та партнерства.[24].

Надаючи інтегральну оцінку структурним змінам економіки України за останні чотири роки, Іщук С. О. і Жуланович В. О. підсумовують, що загальним результатом є значна структурно-просторова трансформація національної економіки – зміни за всіма видами економічної діяльності та в межах усіх без винятку регіонів країни [25].

Цілковито погоджуючись із висновками вчених щодо сучасного стану національної економіки, вважаємо доцільним виділити декілька основних площин, у яких проявилися її основні структурні зміни: ресурсно-виробнича площина, демографічна площина, ринок праці, інституційна площина, фінансово-економічна площина, територіально-структурна площина, технологічна площина, зміни в логістично-інфраструктурній та зовнішньоекономічній сферах (рис. 2).

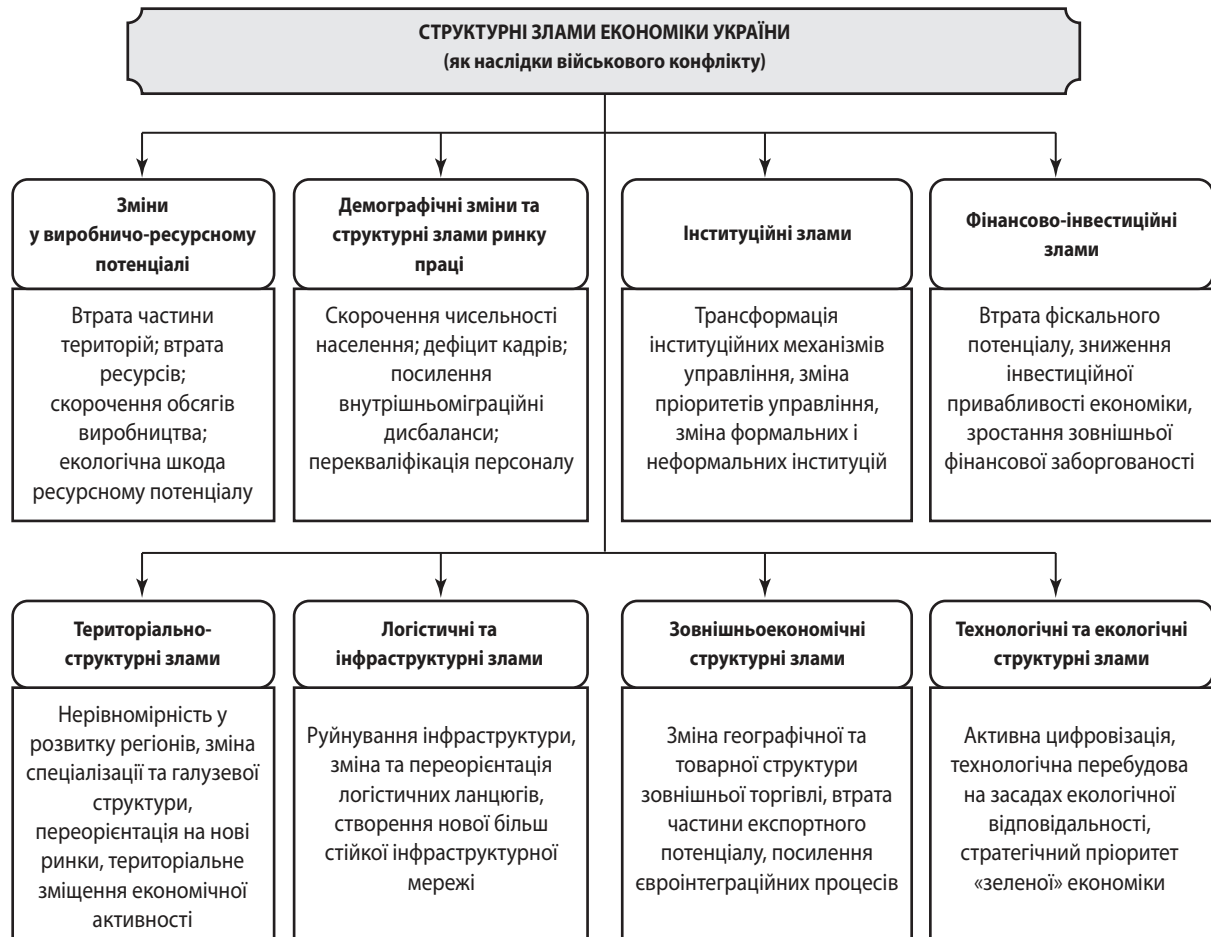

Рис. 2. Структурні зміни у національній економіці України

Джерело: сформовано автором

Ми переконані, що адаптивність визначає сучасну національну економіку, адже відображає не лише її здатність реагувати на зовнішні та внутрішні шоки, а й формування нових механізмів функціонування відповідно до змінених умов розвитку. На відміну від адаптації, яка характеризує процес пристосування економічної системи до нових викликів, адаптивність відображає її внутрішній потенціал до здійснення таких трансформацій, акумулюючи сукупність якісних властивостей, що забезпечують безперервність економічного розвитку, інституційну стійкість, структурну гнучкість та можливість ефективного використання наявного ресурсного потенціалу. Саме тому оцінювання адаптивності доцільно розглядати як один із базових елементів аналізу післявоєнного відновлення національної економіки.

Водночас структурні зміни, спричинені війною, свідчать про необхідність переходу від ситуативних адаптаційних рішень до формування довгострокової моделі адаптивного розвитку, заснованої на принципах резильєнтності, інституційної модернізації, технологічного оновлення та підвищення конкурентоспроможності економіки. Врахування взаємозв'язку між адаптивністю та структурними трансформаціями дає змогу сформувати цілісне бачення механізмів післявоєнного відновлення, визначити пріоритетні напрями державної політики та закласти основу для переходу до якісно нової моделі економічного розвитку, здатної ефективно функціонувати в умовах глобальної нестабільності та майбутніх кризових викликів.

Висновки. Глибоке дослідження категорій «адаптація» та «адаптивність» у контексті функціонування націо-

нальної економіки в умовах воєнних викликів і післявоєнних структурних трансформацій, дозволило встановити, що адаптивність є інтегральною властивістю економічної системи, яка визначає її здатність своєчасно реагувати на масштабні зовнішні та внутрішні шоки, забезпечувати структурну гнучкість, підтримувати економічну стійкість і створювати передумови для довгострокового розвитку. На відміну від адаптації як процесу пристосування, адаптивність характеризує потенціал економічної системи до реалізації таких процесів і їх результативність.

Війна спричинила комплексні структурні зміни практично в усіх сферах функціонування національної економіки: ресурсно-виробничій, фінансово-економічній, інституційній, територіальній, демографічній, технологічній, логістичній та зовнішньоекономічній. Саме масштабність і взаємопов'язаність цих трансформацій визначають необхідність застосування комплексного підходу до оцінювання адаптивності економіки, який враховує взаємодію економічних, соціальних, інституційних і безпекових чинників.

Ключовим результатом адаптаційних процесів має стати не лише відновлення втраченого економічного потенціалу, а й формування якісно нової моделі розвитку, заснованої на принципах економічної резильєнтності, інноваційності, структурної модернізації та ефективного державного управління. Запропоноване концептуальне бачення адаптивності створює теоретичне підґрунтя для подальшого розвитку методичних підходів до оцінювання структурних змін національної економіки та формування науково обґрунтованих механізмів післявоєнного відновлення України.

БІБЛІОГРАФІЯ

- Вітковський Ю. П. Адаптивність економіки до зовнішніх і внутрішніх шоків в умовах глобалізації. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2022. Т. 7. № 3. С. 148–154. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-20>
- Гавриш О., Раков А., Буйич О. Адаптація як форма реакції економічної системи на зміни соціально-економічного характеру в умовах невизначеності. *Адаптивне управління: теорія і практика*. 2023. Вип. 6 (32). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/560/473>
- Кудлаєнко С. В. Теоретичні основи поняття «адаптація підприємств». *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 5. С. 172–174. URL: https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_5_2/pdf/172-174.pdf
- Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія. Київ : Лібра, 2003. 280 с.
- Ладіко І. Ю. Загальний менеджмент. Луганськ : Вид-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2004. 282 с.
- Ждаміров Є. Ю. Сутність адаптації управління функціонуванням підприємств. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2010. Вип. 6/1 (41). С. 93–101. URL: <http://repo.sau.sumy.ua/handle/123456789/326>
- Донець Л. І., Ващенко Н. В. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Київ : Центр учб. літ., 2008. 240 с.
- Коваленко Н. В., Гонтова Н. В. Сутність поняття «адаптація» в контексті інноваційного розвитку підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2012. № 2 (28). С. 147–152. URL: https://www.evd-journal.org/download/2012/2012-2/EVD_2012_2-147-154.pdf
- Ячменьова В. М., Османова З. О. Сутність понять «адаптація» та «адаптивність» // Наукові праці ЛНУ. URL: <https://ena.lpnu.ua/bitstreams/fd3e4740-1a1d-4a6f-85b8-2a537a0821aa/download>
- Hu X., Hassink R. Adaptation, adaptability and regional economic resilience: A conceptual framework. In: Bristow G., Healy A. (Eds.). *Handbook on Regional Economic Resilience*. 2019. P. 54–68. DOI: [10.4337/9781785360862.00009](https://doi.org/10.4337/9781785360862.00009)
- Martin R., Sunley P. On the notion of regional economic resilience: conceptualization and explanation. *Journal of Economic Geography*. 2015. Vol. 15. No. 1. P. 1–42. DOI: <https://doi.org/10.1093/jeg/lbu015>
- Boschma R. Towards an evolutionary perspective on regional resilience. *Regional Studies*. 2015. Vol. 49. No. 5. P. 733–751. DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.959481>
- Ячменьова В. М. Ідентифікація стійкості діяльності промислових підприємств : монографія. Сімферополь : Доля, 2007. 384 с.
- Smorodko P. Adaptability of enterprises as the basis of their economic sustainability. *Scientific Notes*. 2025. Vol. 39. No. 2. P. 157–166. DOI: https://doi.org/10.33111/vz_kneu.39.25.02.13.089.095
- Кононова І. В. Методичні аспекти оцінки адаптивності соціально-економічної системи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 14, ч. 1. С. 151–154. URL: <https://er.dpuvs.edu.ua/bitstream/123456789/5838/1/24.pdf>
- Гросул В. А., Аскеров Т. Т. Сутність та ключові аспекти адаптації підприємств роздрібної торгівлі. *Інтелект XXI*. 2019. № 2. С. 22–26. URL: https://intellect21.nuft.org.ua/journal/2019/2019_2/4.pdf
- Ukraine fifth rapid damage and needs assessment. RDNA5 // World Bank. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf>
- Вовк С. О., Бадер А. В. Багатофакторний вплив війни на українське суспільство та громадян України: системний аналіз політичних, соціальних, психологічних і економічних складових. *Політикус*. 2024. Вип. 4. С. 30–37. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-4.4>
- Карамушка Л. М., Карамушка Т. В. Емпіричне дослідження особливостей психічного здоров'я вимушених «внутрішніх» переселенців в умовах війни. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2022. № 2 (26). С. 62–74. DOI: <https://doi.org/10.31108/2.2022.2.26.6>
- Жила Г. В. Економічні та соціальні наслідки війни в Україні, вплив конфлікту на світову економіку. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-35>
- Гура В., Юр'єв О. Безпековий потенціал європейського регіону: фактор України. *Державне управління*. 2023. № 2 (18). С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-3/14>
- Гетманенко О. О. Макроекономічні наслідки війни для України: детальний аналіз. *Економіка: реалії часу*. 2025. № 3 (79). С. 58–65. DOI: <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2025.6>
- Паньків Н., Чернишова А. Проблеми та перспективи відновлення України під час та після завершення російсько-української війни. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2023. Вип. 19. С. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.31108/2.2023.2.19.1-10>

ного університету. Серія: Економічні науки. 2023. Т. 314. № 1. С. 67–79. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-9>

24. Shinoda H., Fedorchenko-Kutuyev P. *The International Implications of the Russo-Ukrainian War*. Singapore : Springer, 2025. 121 p. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-981-96-2295-5>

25. Ішук С. О., Жулканич В. О. Структурні та просторові дисбаланси української економіки в умовах війни: статистична оцінка. *Статистика України*. 2024. Вип. 106 (3). С. 68–80. DOI: [https://doi.org/10.31767/su.3\(106\)2024.03.06](https://doi.org/10.31767/su.3(106)2024.03.06)

Додаткові матеріали: Не передбачені.

Джерела фінансування: Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.
Вдячності: Не передбачені.

Конфлікт інтересів: Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів.

Використання ШІ: Інструменти ШІ у підготовці цієї роботи не використовувались.

Заява про оригінальність: Наданий матеріал раніше не публікувався та в інші видання не надсилався.

Supplementary Materials: Not applicable.

Funding: This research received no external funding.

Acknowledgments: Not applicable.

Conflict of interest: The author declares no conflict of interest.

AI use statement: No AI tools were used in the preparation of this work.

Originality statement: The submitted material has not been previously published and has not been submitted to any other journal.

REFERENCES

- Boschma R. (2015). Towards an evolutionary perspective on regional resilience. *Regional Studies*, 5(49), 733–751. <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.959481>
- Donets L. I. & Vashchenko N. V. (2008). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: navch. posib.* [Economic security of the enterprise: study guide]. Kyiv: Tsentr uchb. lit.
- Havrysh O., Rakov A. & Buiych O. (2023). Adaptatsiia yak forma reaktsii ekonomichnoi systemy na zminy sotsialno ekonomichnoho kharakteru v umovakh nevyznachenosti [Adaptation as a form of reaction of the economic system to changes of a socio-economic nature under conditions of uncertainty]. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka*, 6 (32). <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/560/473>
- Hetmanenko O. O. (2025). Makroekonomichni naslidky viiny dlia Ukrainy: detalniy analiz [Macroeconomic consequences of war for Ukraine: detailed analysis]. *Ekonomika: realii chasu*, 3 (79), 58–65. <https://doi.org/10.15276/ETR.03.2025.6>
- Hrosul V. A. & Askerov T. T. (2019). Sutnist ta kliuchovi aspekty adaptatsii pidpriemstv rozdrubnoi torhivli [Essence and key aspects of adaptation of retail trade enterprises]. *Intelekt KhKhI*, 2, 22–26. https://intellect21.nuft.org.ua/journal/2019/2019_2/4.pdf
- Hu X. & Hassink R. (2019). Adaptation, adaptability and regional economic resilience: A conceptual framework. *Handbook on Regional Economic Resilience* (pp. 54–68). <https://doi.org/10.4337/9781785360862.00009>
- Hura V. & Yuriev O. (2023). Bezpekoviyi potentsial yevropeiskoho rehionu: faktor Ukrainy [Security potential of the European region: factor of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia*, 2 (18), 19–24. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2023/18-3/14>
- Ishchuk S. O. & Zhulkanych V. O. (2024). Strukturni ta prostorovi dysbalansy ukrainiskoi ekonomiky v umovakh viiny: statystychna otsinka [Structural and spatial imbalances of the Ukrainian economy under conditions of war: statistical assessment]. *Statystyka Ukrainy*, 106 (3), 68–80. [https://doi.org/10.31767/su.3\(106\)2024.03.06](https://doi.org/10.31767/su.3(106)2024.03.06)
- Karamushka L. M. & Karamushka T. V. (2022). Empirychne doslidzhennia osoblyvosti psykhnichnoho zdorovia vymushenykh «vnutrishnikh» pereselentsiv v umovakh viiny [Empirical study of mental health features of forced «internal» IDPs under war conditions]. *Orhanizatsiina psykholohiia. Ekonomichna psykholohiia*, 2 (26), 62–74. <https://doi.org/10.31108/2.2022.2.26.6>
- Kononova I. V. (2017). Metodichni aspekty otsinky adaptyvnosti sotsialno ekonomichnoi systemy [Methodological aspects of assessing the adaptability of socio-economic system]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 14, ch. 1, 151–154. <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/5838/1/24.pdf>
- Kovalenko N. V. & Hontova N. V. (2012). Sutnist poniattia «adaptatsiia» v konteksti innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva [Essence of the concept «adaptation» in the context of innovative development of enterprise]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, 2 (28), 147–152. https://www.evd-journal.org/download/2012/2012-2/EVD_2012_2-147-154.pdf
- Kozachenko H. V. (2003). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstva: sutnist ta mekhanizm zabezpechennia: monohrafiia* [Economic security of the enterprise: essence and mechanism of ensuring: monograph]. Kyiv: Libra.
- Kudlaienko S. V. (2009). Teoretychni osnovy poniattia «adaptatsiia pidpriemstv» [Theoretical foundations of the concept «adaptation of enterprises»]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, 5, 172–174. https://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2009_5_2/pdf/172-174.pdf
- Ladiko I. Yu. (2004). *Zahalnyi menedzhment* [General management]. Luhansk: Vyd vo Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia.
- Martin R. & Sunley P. (2015). On the notion of regional economic resilience: conceptualization and explanation. *Journal of Economic Geography*, 1(15), 1–42. <https://doi.org/10.1093/jeg/lbu015>
- Pankiv N. & Chernyshova A. (2023). Problemy ta perspektyvy vidnovlennia Ukrainy pid chas ta pislia zavershennia rosiiskoi ukrainiskoi viiny [Problems and prospects for the recovery of Ukraine during and after the end of the Russo-Ukrainian war]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, 1(314), 67–79. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2023-314-1-9>
- Shinoda H. & Fedorchenko Kutuyev P. (2025). *The International Implications of the Russo Ukrainian War*. Singapore: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-981-96-2295-5>
- Smorodko P. (2025). Adaptability of enterprises as the basis of their economic sustainability. *Scientific Notes*, 2(39), 157–166. https://doi.org/10.33111/vz_kneu.39.25.02.13.089.095
- Vitkovskiy Yu. P. (2022). Adaptivnist ekonomiky do zovnishnikh i vnutrishnikh shokiv v umovakh hlobalizatsii [Adaptability of the economy to external and internal shocks in conditions of globalization]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 3(7), 148–154. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2022-3-20>
- Vovk S. O. & Bader A. V. (2024). Bahatofaktornyiy vplyv viiny na ukrainske suspilstvo ta hromadian Ukrainy: systemnyi analiz politychnykh, sotsialnykh, psykholohichnykh i ekonomichnykh skladovykh [Multifactorial impact of war on Ukrainian society and citizens of Ukraine: systemic analysis of political, social, psycho-

logical and economic components]. *Politykus*, 4, 30–37. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-4.4>

World Bank. Ukraine fifth rapid damage and needs assessment. RDNA5. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099022026094036395/pdf/P514499-22f93f3a-4278-42bc-b907-db9553d12069.pdf>

Yachmenova V. M. (2007). *Identyfikatsiia stiikosti diialnosti promyslovykh pidpriemstv: monohrafiia* [Identification of stability of activity of industrial enterprises: monograph]. Simferopol: Dolia.

Yachmenova V. M. & Osmanova Z. O. Sutnist poniat «adaptatsiia» ta «adaptyvnist» [Essence of concepts «adaptation» and «adaptability»]. *Naukovi pratsi LNU*. <https://ena.lpnu.ua/bitstreams/fd3e4740-1a1d-4a6f-85b8-2a537a0821aa/download>

Zhdamirov Ye. Yu. (2010). Sutnist adaptatsii upravlinnia funktsionuvanniam pidpriemstv [The essence of adaptation

of management of functioning of enterprises]. *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriia «Ekonomika i menedzhment»*, 6/1 (41), 93–101. <http://repo.sau.sumy.ua/handle/123456789/326>

Zhyla H. V. (2023). Ekonomichni ta sotsialni naslidky viiny v Ukraini, vplyv konfliktu na svitovu ekonomiku [Economic and social consequences of the war in Ukraine, impact of conflict on global economy]. *Ekonomika ta suspilstvo*, 47. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-35>

Стаття надійшла до редакції 18.05.2026 р.

Статтю прийнято до публікації 08.06.2026 р.

Оприлюднено 11.08.2026 р.

■